

ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

В сучасних умовах трансформаційних процесів в українській економіці збільшується актуальність питання ефективного функціонування підприємств як підґрунтя економічної стабільності країни. Актуальність теми полягає в тому, що в сучасних умовах велика кількість українських підприємств перебувають у стані кризи і є потенційними банкрутами.

Не своєчасне виявлення кризових явищ або не ефективна система антикризового управління, в майбутньому, може призвести до банкрутства та ліквідації підприємства.

З метою підвищення рівня виробництва, оздоровлення фінансового стану підприємства, відновлення його фінансової стійкості та платоспроможності необхідно своєчасно приймати відповідні управлінські рішення. Тому передумовою вирішення таких завдань для суб'єкта господарювання є, перш за все, реалізація ефективної та своєчасної діагностики неплатоспроможності та можливих існуючих кризових явищ на підприємстві [1].

Діагностика фінансової кризи підприємства є узагальненням всіх складових економічної стратегії. Її головним завданням є визначення потенційних можливостей кризових ситуацій та банкрутства, і формування заходів їх запобігання [2]. Така діагностика відбувається на основі оцінки фінансового стану підприємства. Метою якої є розробка і реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності, відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, можливості подальшого розвитку, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу і ухвалення відповідних рішень [3].

Базою дослідження було обрано ПАТ "Харківський тракторний завод ім. С.Орджонікідзе". Для проведення аналізу фінансового стану підприємства необхідно дослідити показники рентабельності, ділової активності, майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності (табл. 1).

Як видно з таблиці 1 у 2015 році вартість активів підприємства становила 1049844 тис. грн., тобто порівняно з попереднім 2014 роком, збільшилась на 359423 тис. грн. Це відбулось за рахунок збільшення необоротних активів у 2015 році на 421091 тис. грн., та їх частки в структурі майна з 70,33% до 86,36%. При цьому, у 2015 році відбулось зменшення оборотних активів на 61668 тис. грн., та їх частки з 29,66% до 13,63% в порівнянні з 2014 роком. Підприємство має важку структуру активів, при цьому необоротні активи продовжують збільшувати свою питому вагу. Важка структура свідчить про значні накладні витрати і високу чутливість до зміни виторгу. Зменшення оборотних активів, з одночасним зниженням коефіцієнтів оборотності, може свідчити про звуження діяльності підприємства, що є негативною тенденцією.

Таблиця 1

Результати розрахунків коефіцієнтів фінансово-господарської діяльності підприємства ПАТ "ХТЗ"

Коефіцієнт	2014 рік	2015 рік	Нормативне значення
Показники майнового стану			
Валюта балансу	690421	1049844	збільшення
Коефіцієнт мобільності активів	0,42	0,157	≥ 5
Фондоозброєність	140,52	204,45	збільшення
Фондовіддача	1,92	0,88	збільшення
Показники рентабельності			
Рентабельність активів	0,651	-0,207	> 0
Рентабельність власного капіталу	2,96	-0,96	> 0
Рентабельність реалізованої продукції	0,08	-0,11	> 0
Показники фінансової стійкості			
Коефіцієнт фінансової залежності	4,54	4,65	< 2
Коефіцієнт фінансової автономії	0,220	0,214	$> 0,5$
Власні обігові кошти	-273232	-486178	збільшення
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,307	0,4	0,85-0,90
Показник фінансового левериджу	0,395	0,865	$< 0,25$
Показники ліквідності			
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,428	0,227	> 1
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,106	0,065	> 1
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,006	0,001	0,2-0,35
Показники ділової активності			
Коефіцієнт оборотності активів	0,97	0,48	збільшення
Коефіцієнт оборотності основних засобів	1,92	0,88	збільшення
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	2,57	2,95	збільшення

У фінансовому аналізі використовують різні показники рентабельності, але всі вони відносні й показують прибутковість виробничої діяльності підприємства. Судячи зі значень показників рентабельності, у 2015 році підприємство стало збитковим, так як ці значення стали від'ємними. Рентабельність реалізованої продукції у 2015 році мала від'ємне значення (-0,11), а це означає, що дохід від реалізації навіть не дав змоги підприємству покрити собівартість виробництва продукції. Рентабельність власного капіталу також значною мірою знизилась і набула від'ємного значення (-0,96), це відбулось за рахунок скорочення прибутку підприємства та одночасного збільшення обсягу власного капіталу, що свідчить про низьку ефективність використання власного капіталу.

Аналіз показників фінансової стійкості дає змогу описати структуру джерел формування капіталу підприємства, а також рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування. Згідно з розрахунковими значеннями коефіцієнта фінансової залежності наведеними в табл. 1, можемо бачити що в 2014 (коефіцієнт дорівнює 4,54) та 2015 (коефіцієнт дорівнює 4,65) роках, цей показник значно перевищував нормативне значення, крім того спостерігається тенденція до зростання, що є негативним фактором. Адже це означає що підприємство значною мірою залежить від зовнішніх джерел фінансування, тобто відбувається зниження коефіцієнту автономії з 0,220 у 2014 році, до 0,214 у 2015 році, що значно нижче нормативного значення. Це негативно впливає на фінансову стабільність підприємства. При цьому спостерігається збільшення коефіцієнту фінансової стійкості з 0,307 у 2014 році, до 0,4 у 2015 році за рахунок збільшення частки власного капіталу та довгострокових зобов'язань в структурі пасивів, що можна вважати позитивною тенденцією, хоча це значення все

одно значно менше нормативного, тому підприємство можна охарактеризувати як фінансово не стійке.

Коефіцієнти ліквідності також є важливою складовою аналізу фінансового стану підприємства та його платоспроможності. Згідно з даними наведеними в табл. 1, значення коефіцієнту поточної ліквідності в 2015 році знизилось у порівнянні з 2014 роком і складає 0,227. Це значно нижче нормативного, що є негативною тенденцією. Подібна ситуація спостерігається стосовно показників швидкої та абсолютної ліквідності. А саме, коефіцієнт швидкої ліквідності у 2015 році знизився до 0,065, а коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився до 0,001. Ці значення також є відчутно нижче нормативних. Наведені значення показників ліквідності, а також тенденції до їх зниження, свідчать про високий ризик виникнення проблем з платоспроможністю у підприємства.

Отже, можна зробити висновок про те, що протягом 2014-2015 рр., фінансовий стан підприємства ПАТ "ХТЗ" значно погіршився. Більшість розрахованих показників не відповідають нормативним значенням, і спостерігається тенденція до погіршення ситуації, що може свідчити про наявність кризових явищ на підприємстві, низький рівень фінансової стабільності, сильну залежність від зовнішніх джерел фінансування та високу імовірність виникнення проблем з платоспроможністю.

Для підвищення ефективності реалізації антикризової стратегії ПАТ "Харківський тракторний завод ім. С.Орджонікідзе" пропонується розробити комплексну програму антикризового управління. Її реалізація має спиратися на власні сили та ресурси, але можуть бути залучені і сторонні інвестори. Також необхідно здійснювати контроль за процесом реалізації заходів антикризового управління та впроваджувати систему запобігання кризовим явищам в майбутньому.

Скоординоване та ефективне впровадження заходів в рамках таких напрямів, як маркетингова політика, управління персоналом, фінансове управління, інвестиційна політика та організаційна структура, створить можливості для виходу підприємства з кризи та забезпечення його фінансового оздоровлення.

В період 2014 - 2015 рр., підприємство переживало проблеми зі збутом продукції, пов'язані з втратою російського ринку збуту, а також ринків збуту серед деяких країн СНД. Таким чином, на підприємстві ПАТ "ХТЗ" спостерігалось зменшення обсягів виробництва, скорочення оборотних коштів, збільшення заборгованості по виплаті заробітної плати працівникам підприємства. Тому доцільним вважається диверсифікація ринків збуту підприємством, орієнтація на європейський, африканський і азійський ринки. Адже на даний момент у світі спостерігається тенденція до зниження попиту на тракторну техніку, тоді як на африканському та азійському ринках попит на цей вид продукції є сталим, навіть в умовах кризових явищ у світовій економіці. Це створить підприємству можливості для збільшення обсягів продажу, а отже і збільшення виручки від реалізації.

Зважаючи на скорочення обсягів оборотних коштів і виробничих запасів, доцільним було б направити залучені від інвесторів кошти, а також кредитні кошти, в першу чергу, на поповнення оборотного капіталу, що дасть змогу підприємству відновити виробничу діяльність та нарощувати обсяги виробництва.

Одним із перспективних напрямів діяльності також є проведення виробничо-технологічної оптимізації з подальшою модернізацією виробництва, результатом яких стане зниження собівартості продукції, а отже потенційне збільшення прибутку, а також адаптація ПАТ "ХТЗ" до сучасних умов ринку та вихід підприємства на лідерські позиції в сільськогосподарському машинобудуванні в Україні та Європі.

Таким чином, аналіз фінансово-економічних показників діяльності ПАТ "Харківський тракторний завод ім. С.Орджонікідзе" показав, що без пошуку нових інвесторів, диверсифікації ринків збуту, орієнтації на нові ринки, виробничо-технологічної оптимізації, з метою адаптації до умов ринку, модернізації виробництва, з метою підвищення ефективності використання ресурсів, підприємство може взагалі припинити свою діяльність та збанкрутувати. Тому необхідним є розробка програми антикризового управління та скоординоване і ефективне впровадження комплексу антикризових заходів, що дасть змогу підприємству стабілізувати своє фінансово-економічне становище.

Список використаних джерел:

1. Кондратенко А. О. Особливості проведення діагностики кризового стану підприємства / А. О. Кондратенко // Управління розвитком. - 2014. - № 11. - С. 74-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_11_31
2. Крамаренко Г.О. Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.
3. Круць А. В., Гут Л. В. Різноманітність підходів до визначення сутності фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Круць, Л. В. Гут. – Режим доступу: <http://www.pdaa.com.ua/np/pdf/12.pdf>.